

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr 7 ANULU XXI.

Sabiu, in 25 Ianuaru (6 Febr.) 1873.

Telegrafulu ese de doue ori pre septemana: Dumineca si Joi'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiu la espeditura foiei pre afara la c. r. poste cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiu este pre anu 7 fl. v. a. ear pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

tru celelalte parti ale Transilvaiei's pentru provinciile din Monarchia pre unu anu 8 fl. iera pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri streine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Insetatele se platescu pentru intai'a ora cu 7 cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a trei'a repetite cu 3 1/2 cr. v. a.

Program'a

despre ordinea esamenelor publice semestr. I. 1872/3 tienende cu elevii institutului pedagogico-clericale alu Archidiecesei greco-orientale in Transilvani'a.

Diu'a lunei Ianuaru.

Inainte de amedi.

Dupa amedi

Joi 25.	Pastoralulu, cler. an. III. Computu cler. an. II.	Computulu pedagog. an. II. si cler. an. III.
Vineri 26.	Moral'a, cler. an. II. Gramatic'a cler. an. I.	Gramatic'a ped. an. II. si cler. an. II.
Sambata 27.	Istori'a biser. cler. an. I. cu Isagogi'a.	Pedagogi'a cler. an. III. si ped. a. II.
Luni 29.	Dreptulu canonicu cler. an. II. si Geografi'a cler. an. I.	Geografi'a ped. a. II. si cler. an. II.
Mercuri 31.	Retoric'a cler. an. III. si Stiintiele naturali cler. an. I.	Essegetic'a cler. an. II.
Joi 1 Febr.	Dogmatic'a cler. an. I.	Stiintiele nat. ped. an. II. si cler. an. II. Istori'a biser. ped. an. II.

Qui bene distinguit bene docet.

Vedemu ca se discuta de unu tempu incóce in diurnalele nóstre despre procederea politica a romániloru mai cu sánge rece decum se facea acesi'a in anii trecuti. Modalitate acesi'a de discutiune ni place. Si deca nu-i succede a nimeri adeverulu ni place, pentru ca ne face sa presupunemu, ca acum este interesulu adeveratu de causa, carele pune unu séu altui scriitoriu condeiu in mána sí-lu invita cá sa pasiesca in publicu cu parerile despre fiitorea procedere.

Aflámu intre alte cáte se scriu sí indigitarea la procederea cechiloru, cari facu opusetiune in Cislaitani'a si ni se pare ca indigitatiunea acesi'a merge intr'acolo, cá sa faca sí románii aceea ce facu cechii.

A invetiá dela altii a fostu totu-déun'a unu ce laudabile. Dara intre a invetiá sí a imita pre altii au fostu sí va remané pentru totu-déun'a o mare deosebire. Pentru ca vine intrebarea, deca suntu d. e. sí la noi acelesi impregiurári cari suntu in Cislaitani'a; deca ne aflámu sí noi in aceesi pusetiune, in carea se afla natiunea cehica fatia cu germanii sí, dupa tóte acestea, deca cechii au urmatu intru tóte tactic'a romániloru dela 1865 incóce?

Judecându strictu tóte impregiurárele aceste, nu vomu aflá situatiunea nóstra intru tóte egale cu cea a cechiloru. Noi inainte de tóte nu avemu o aristocrati'a sí unu cleru asiá de cu influintia precum suntu aceste ambe la cechi; noi nu avemu in aceesi proportiune industri'a cechiloru, carea li da o clasa de mijlocu destulu de considerabile; mai departe noi nu ne aflámu in gradulu aceli'a amenintati precum se afla ei din partea germaniloru sí in fine, románii nici nu au imitatu baremu procederea cechiloru din restempulu miscáriloru constitutionali din urma.

Deca aruncámu o privire fugitiva mai intáiu asupr'a cartei europene apoi vomu vedé ca cechii forméza unu icu slavicu strimtoratu intre germanii de nordu, germanii de sudu sí intre germanii austriaci. Deca cautámu mai deaprópe la car'a speciale a monarchiei nóstre austro-unguresci apoi specialu in Boemi'a ii gásimu pre cechi incungiurati sí strinsi, cá intr'un cercu, de populatiunea specifica germano-nemtiesca. Mai departe, deca luámu sí Moravi'a cu Silesi'a austriaca impreuna le gásimu ierasi impenate cu germani sí puse in vecinatatea colosulu celui

nou sí mare nemtiescu, asiá incátu amenintatiunea este pentru fia-care momentu de a fi elementulu slavicu aci inghititu de nemti, precum s'a inghititu acela'si elementu in partea cea considerabile a Prussiei sí Sassoniei invecinate.

Alt'a cu totulu este situatiunea geografica sí etnografica la noi. Románii se afla in massa compacta in capetulu monarchiei resaritene, asiá incátu intre trei millióne de románi abiá voru fi 7—800,000 de alta natiunalitate, avendu in vecinatatea loru apuséna o massa compacta de vre-o 5,000,000 magiari incelestati despre média-nópte sí despre média-dí, de populatiuni merunte din elementulu slavicu, sí nimic'a mai multu; cáci in vecinatatea nóstra resaritena este o alta massa compacta de alte 5,000,000 románi. De unde aru urmá ca natiunalitatea nóstra nu e nici pre jumetate asiá amenintata cá a cechiloru, cari au vecini cu multu mai puternici decátu noi, nu numai in privinti'a numerulu dara sí a culturei.

Nu aducemu situatiunea acesi'a, nici cifrele aceste pentru cá sa dicemu ca ne putemu culca sa dormimu somnulu fericirei, ci pentru cá sa ne chiarificámu pre unu momentu pusetiunea nóstra sí pentru cá sa dámu ocaziune cetitoriloru a cugetá putienu, deca este consultu a strigá necontentu ca perimu, sí prin acestu strigatu sa ne parásámu noi insine ori-ce cugetare, ori-ce miscare in interesulu nostru natiunalu. Nu infatisámu acésta situatiune sí aceste cifre decátu pentru cá sa dámu ocaziune cetitoriloru de a cugetá mai linisciti la cele ce au románii sa intreprinda in impregiurárele de fatia, sí sa nu fia legati numai sí numai de faptele altor'a, ci sa póta ajunge la o judecata carea sa consune cu impregiurárele sí trebuintiele nóstre.

De siguru ca in lips'a elementelor de cari dispunu cechii, intielegemu: aristocrati'a, clerulu loru de influintia sí industri'a de carea se bucura ei de o parte sí situatiunea nóstra geografica sí etnografica, de alta parte, alt'a trebuie sa fia tienst'a nóstra, decum este cea, amu puté dice desperata, a cechiloru.

Si cu tóte aceste, románii sí cându au voitu sa-i imiteze nu iau imitatu sí deca se arata astadi cu degetulu la densii sí ni se dice: „vedeti ce facu ei“, aflámu o mancitate, unu golu intre procederea loru sí a unei parti din románi. Cechii adeca, pre lángá tóta resístinti'a

loru alegu deputati, sí cu acesti deputati cauta sa tiena in locu masin'a constitutionale, pre cându ai nostriu credu ca deca se voru dá simplu in laturi sí voru stá locului, tóta lumea se va oprí din cursulu ei.

Dara va dice cine-va, ca considerantele istorice sí de dreptu publicu suntu acelesi sí la noi, sí de aceea deca suntu ei passivi sí noi sa fimu.

Abstragendu dela faptulu implinitu in doue renduri, ca nici passivitatea romániloru nu sémana cu passivitatea cechiloru, sa ne fia permisu a observá, ca la noi románii nu suntu toti in deplina cunoscintia de causa nici de acetele nóstre natiunale proprie numai din tempulu cu doue decenii de mai inainte. La observarea acesi'a ne indreptatiesce sí ceea ce ni s'a aruncatu, acum nu demultu, in un'a din foile nóstre, despre pusetiunea nóstra, unde ni se imputa ca amu stá pre terenulu dinainte de 1848. Natur'a luptei constitutionale este cá a ori-cárei alte lupte, carea se póta cu ratiune, sí carea are unu scopu chiaru. Percurga cine-va cu atentiunea cuvenita ce s'a facutu din partea aceea a romániloru, carea a intratu indata la schimbarea lucruriloru in actiune sí studieze acetele acele sí scrierile ce au urmatu pána in diu'a de astadi sí véda, ca óre nu erá in procederea inceputa drumulu celu mai corectu sí totu odata sí legalu pentru a duce la scopulu nostru doritu, la egalea indreptatire? Cine se va mai indoí despre scopulu nostru, sí totu odata sí despre terenulu pre care stámu, dupa atátea cáte s'a dísu sí scrisu din partea nóstra de vre-o siepte ani incóce, se vede ca traiesce in unu cercu fórté tiermuritu de idei politice sí se afla pre unu terenu, de unde crede ca nu are sa faca alta, decátu sa bage vina la tóte lucrurile cáte se intempla in lume.

In colónele acestei foi s'a facutu o espusetiune destulu de pre largu sí in decursulu anulu trecut, o espusetiune, carea avea sa se prelucre sí sa se desvólte in unu programu natiunalu, sí carea, deca suntemu bine informati, au servitu chiaru sí de materialu la unu memorandumu celoru ce au compusu conferinti'a cea atátu de secreta din Blasiu, indata dupa prochiamaarea passivitatiei absolute in Alb'a-Iuli'a (ceea ce deca este cum-va asiá, apoi e semnu ca pre terenulu acestu dubitatu se afla sí cei ce imbratisiara passivitatea). Eata dara unde aru trebui sa stámu cu totii!

Aru fi dara, cá noi sa scimu fórté bine alege ceea ce este bunu pentru noi sí din esperinti'a altor'a; inse acesi'a sa o facemu pre lángá distingerea intre puterile altor'a sí ale nóstre, intre impregiurárele altor'a sí ale nóstre, sí apoi in fine sa nu facemu ce-va ce sa aiba trecere numai in intipuirea nóstra, ci dupa cum rece-re natur'a luptei constitutionali in lumea cu ómenii.

In casulu nostru, deputatii nostri, sí mai putieni macaru, aru fi fostu chiamati cá sa intre in lini'a prima in lupt'a constitutionale, dupa cum facu cechii cându le vine bine, iera cându nu, tienst'a cáte 82 de locuri góle in diet'a tierrei; dara la noi románii chiaru sí in privinti'a

